

Mircea Diaconu:

„Teatrul românesc a devenit un C.A.P.“

Pentru a afla de ce, în ultima vreme, actorul Mircea Diaconu nu mai joacă, am încercat să ies din timpul meu și să mă strecur în... lipsa de timp a interviuatului. Așa se face că dialogul nostru s-a desfășurat într-un spațiu „alternativ”: pe bancheta unei mașini care ne purta de la o destinație la alta. Aici, interlocutorul meu aproape că a monologat cu febrilitate, ca și cum de mult aștepta să-și slobozească o greutate de pe suflet, despre propriile neîmpliniri, așteptări și planuri.

Mi-ai spus, când am stabilit întâlnirea, la telefon, că sunteți un disident. În ce sens?

Sunt un disident chiar după definiția termenului: cineva din sistem care se supără pe sistem, îl critică și încearcă să-l modifice. Ceea ce am învățat în școală și în prima parte a vieții mele profesionale nu mai văd, nu mai găsesc în jur. Lucrurile s-au răsturnat. Nu mă mai regăsesc în formulele, soluțiile, estetica teatrului de azi.

În Răceala de Maria Sorescu, regia: Dan Micu

Așadar, e vorba despre sistemul teatral.

Nu mă refer la sistemul instituțional, care a rămas neschimbat; nu a dispărut decât Suzana Gâdea. Mecanismul de finanțare în care m-am născut eu și în care statul dădea totul și cerea – mă rog, formal – niște obligo-uri funcționează și azi. Adică statul dă, și acum ca și pe vremea „împușcaților”, finanțare la limita subzistenței. Însă modul de a face teatru, școala bună funcționau foarte bine în tinerețea mea. Sau așa mi se părea mie. În vremea dictaturii, spectacolul se baza esențialmente pe aluzie, pe „șopârlă”, pe mici amănunte care politizau, în sensul mărunț de atunci. Asta părea luptă împotriva sistemului. În 1989 s-a instalat o lipsă totală de criterii. Este notoriu faptul că, vreun an după revoluție, nimeni nu a montat nici un spectacol în România. Se așteptau unul pe celălalt. Era o nouă clipă istorică: „Și acum despre ce vorbim, cum facem?”. Nu s-a îndreptat nimeni, așa cum mi se părea mie firesc, spre reatealizarea teatrului, teatru care mereu tinde să iasă din matca sa pentru a se întoarce, apoi, tot acolo. Eforturile care s-au făcut în ultimii zece ani de a ne îndepărta de matcă, adică de tradiție, au dus la malformații. În ele nu mă regăsesc. Nu mă regăsesc nici în mega-spectacolul care „ucide” omul, îl

excluse, pentru a da importanță vizualului, esteticului în sine, grandiosului. De-a lungul timpului, teatrul a stat în picioare fiindcă vorbea despre om și problemele lui. Eu, actorul Diaconu, nu pot să fiu un stâlp, o bară, al o sută cincizecilea actor din două sute care trebuie să fie toți tunși, rași și să se miște în același timp. Eu nu pot asta! Urâsc colectivismul sub orice formă. Teatrul românesc a devenit un C.A.P. E adevărat, doar din când în când, slavă Domnului. Există o modă. Aștept ca ea să treacă mai repede. Deja văd semne că începem să ne revenim, să ne așezăm, să vorbim despre oameni.

În al doilea rând, sunt un disident pentru că a început un fel de enclavizare a teatrului. "Biseriçuțe", găști, grupuri au fost, probabil, de pe vremea grecilor. Acum, însă, sistemul "biseriçuțelor" a devenit exagerat. Nu mai contezi decât dacă ești într-un grup, dacă ești prieten cu... sau dacă ești agreeat de... Se pare că trebuie să faci neapărat curte unui lider de grup, pe care să-l consideri geniu. Acest lucru se stabilește într-o cabină de teatru, la repetiții ori la o cârciumă. Repet: e, într-o doză, natural. Dar acum fenomenul a devenit dement. Societatea românească și-a făcut un cu totul alt top al interesului decât avea pe vremuri. Eu nu sunt deloc admiratorul "tinichelelor" pe care le vedem peste tot, pe toate canalele de televiziune și în presă. Mass-media "rumegă" lucruri fără valoare, doar pentru spectacolul imediat.

Și totuși, ca să mă întorc la ce spuneți mai devreme, Ghetou a fost un mega-spectacol în care nu ați fost un "stâlp".

Nu. De aceea am și jucat cu mare plăcere. Dar a fost o experiență, dintr-un anumit punct de vedere, ratată. Pe vremea mea, era o colaborare efectivă între cei care lucrau la un spectacol. În cazul **Ghetou**, această colaborare a funcționat un timp, după care s-a oprit. Spectacolului îi mai trebuia ceva ca să fie într-adevăr splendid. Mai era puțin...

În ce fel?

Trebuia scurtat. Dar ne-am lovit cu toții de un orgoliu de moment, o crispăre chiar, a regizorului, care a refuzat, pur și simplu. Și atunci a apărut o falie între el și instituție. Spectacolul nu și-a trăit traiul. A fost oprit înainte de a muri.

De ce?

Un "nu vreau" funcționa între părți, între instituție și regizor, de dimineața până seara. Asistam la o paradă de mici dictatori care, pe "felia" lor, aveau tot felul de reacții bruște.

Și de atunci chiar nu vi s-a mai propus nici un rol pe care să vi-l doriți?

Ba da, dar sunt și prea bătrân ca să-mi pot permite să joc orice, să primesc orice, sau să ratez orice. Dacă nu sunt convins că pot "acoperi" un rol, nu mă bag în nici un fel. Și, iată, am ajuns astăzi în situația în care, așa cum nu mai știm cine a fost întâi, oul sau găina, nu mai știe nimeni dacă Diaconu nu mai vrea să joace teatru sau teatrul nu mai are nevoie de Diaconu. Nici eu, dacă mă luați repede, nu pot să vă dau un răspuns.

Și de când durează situația aceasta?

De ani. E foarte trist, vă spun sincer. Am împlinit cincizeci de ani anul acesta și sunt mai debusolat ca de când mă știu. Nici la șaptesprezece ani, când mi-am ales meseria, nu am fost atât de îndoit, de neliniștit. Nu știu ce să fac cu viața mea mai departe. Viața mea profesională, că altfel mă descurc. Nu pot să fac decât cu dragoste și din dragoste meseria asta. Eu nu sunt un clown oarecare. Am intrat într-o zi în cabina unui actor consacrat, din generația mea, care juca un rol important într-un text clasic, la "cel mai Național" dintre teatrele din țară. Discutam despre una, alta și el m-a certat că mi-am trădat meseria. "Cum mi-am trădat-o?", l-am întrebat. "Pentru că nu joci", mi-a răspuns. l-am explicat că, uneori, jucând poți să-ți trădezi meseria. Eu nu mai fac teatru tocmai din acest motiv: am învățat niște lucruri, țin la ele, cred în ele și nu pot să le practic decât din dragoste. Nu pot să "mă culc" cu oricine (persoana despre care vorbesc acum și alți colegi tocmai râdeau de rolurile pe care le jucau într-un spectacol, să zicem, controversat). Nu sunt un mercenar.

În ultima vreme, am tot zis: fir-ar să fie, scuipe în palme și măcar să-i ajut să se împlinească pe cei tineri și talentați pe

care i-am văzut, profesor fiind în facultate, un timp. Să trăiască și ei bucuriile pe care le-am avut eu, ca membru al unei trupe, trupa lui Liviu Ciulei. În perioada aceea eu nu jucam table în cabină; mi-a plăcut să citesc o carte și am fost foarte atent la ce se întâmpla în jurul meu. Măcar memoria să mi-o folosească.

În ce fel să-i ajutați?

Făcând o mică trupă. Problema ar fi de finanțare. Toate spațiile profesionale sunt în mâna statului. Nu poți să ai acces la nici o sală decât prin combinații penibile în care apar niște contracte ciudate și neclare cu directorii de instituții. Eu nu sunt genul acesta. O trupă trebuie să aibă un spațiu al ei, să știi că o găsești într-un anumit loc, publicul își formează un anumit reflex. Până nu pot să am sala, mi-e foarte greu. Dar poate, totuși, anul acesta voi găsi energia necesară să pun bazele unei trupe.

Singurul lucru care mai lipsește este partea financiară? Vreau să spun, trupa e încheagată?

Actorii sunt tineri colaboratori de-ai noștri de la "Carnaval 1900". l-am cunoscut lucrând. Visăm o echipă de mici dimensiuni, în care actorul face – ca și noi, pe vremuri – tot ce este nevoie. Deși lucram în teatre mari – "Bulandra", de pildă –, marile noastre turnee, de exemplu cel în America, în anii '70, erau făcute în regim de trupă independentă. Noi coseam costumele, căram decorurile, absolut totul.

Chiar, ce se mai întâmplă cu Fundația "D'ale Bucureștilor"?

Păi, de exemplu, asta: formarea unei trupe.

Deci este proiectul Fundației.

Da. Fundația va izbuti, sper, anul ac-

Mircea Diaconu cu fiul său, Victor

ta, să depășească proiectele ocazionale, cum ar fi Carnavalul, în favoarea unei activități permanente, cum ar fi trupa. Dar mai există și alte proiecte.

Care?

Am semnat un protocol cu Primăria Chișinăului pentru finanțarea unei "Integrale Creangă". Este vorba despre o variantă cinematografică a poveștilor lui Creangă.

În regia cui?

Va fi o "multi-regie": tineri profesioniști. Experiența mea cu facultatea – mi-e foarte greu s-o numesc Universitate, așa cum pretențios și pompos se numește astăzi – a însemnat și că am cunoscut, în faza lor de studenție, regizori de film remarcabili, "citiți" și sensibili, cu care vreau să lucrez.

Este Fundația o "supapă" cu ajutorul căreia puneți în practică ceea ce nu ați reușit în cadrul sistemului teatral, cinematografic etc.?

Nu numai atât. Dar, e adevărat, ne dorim proiecte atipice, care ies din sistem.

Ce ați spus despre teatru e valabil și pentru film?

Filmul, față de teatru, trebuie să aibă o piață, un lanț care pornește cu producția, continuă cu difuzarea filmului pentru ca să se încheie tot cu producția. Să o realimenteze. Cum, la noi, acest lanț nu funcționează, e ca și cum ai face niște copii pe care îi lași pe un munte de gheață, să se descurse singuri. Cum să o faci? Trebuie ajutați să existe și să producă. O.N.C.-ul finanțează "filme de artă". Ce o fi însemnând

asta, mi-e greu să știu. Cinematograful american, pentru a fi cel mai bun din lume, a trebuit să fie industrie, să producă modele sociale, umane, de comportament și să fie atât de util societății încât să se facă indispensabil. Dacă la noi este numai "artă", atunci singurul spațiu de difuzare al lui este Arhiva Națională de Filme. E o prostie, o sinucidere să excludi spectatorul, plătitorul din ecuația artistică. Cei care fac asta sunt toți "genii", ca și în cazul teatrului. Se nasc pentru a fi genii. Nu știu să facă filme sau spectacole de teatru, ci numai capodopere. Într-o țară de genii, e greu să respiri. Iar eu, personal, sunt un om obișnuit. Atât. Nu mi-am dorit și nu am făcut niciodată efortul să fiu mai mult. E greu să reușești, din când în când, să fii normal, să ai reacții firești, să fii obișnuit. Banal, chiar. E ceea ce îmi doresc eu. Din moment ce publicul nu intră în calcul, eu nu contez ca actor. Se pare că nu-i nevoie să aduc public. Și atunci, stau cuminte în banca mea și am alte idealuri. Duminica asta mă duc cu băiatul meu să-l învăț pescuitul la copcă.

Dar chiar a fost o lipsă totală de bucurii profesionale, în viața dumneavoastră, în ultima vreme?

Nu chiar totală. Au fost și accidente fericite. În teatru, **Ghetou** este unul dintre ele. Apoi, am jucat într-un spectacol al Cătălinei Buzoianu, **Teatrul descompus**, cu care am plecat în niște turnee foarte interesante, cu regim special, în spații francofone: Elveția, Franța, Belgia. Am jucat în limba franceză și am depășit niște complexe – hai să le spunem așa, deși este exagerat –, niște bariere. Acum știu că

putem face spectacole de export. Acesta e un alt lucru la care mă gândesc și care mă frământă. Cu această mică trupă pe care mi-o doresc vreau să fac niște turnee externe, nu în regimul cunoscut al marilor turnee românești care "merg" pe schimburi culturale și pe diurnă plătită de stat, pentru care e o afacere păguboasă (sigur, cu un beneficiu de imagine). Pur și simplu o trupă în regim de contract. Nouă, cu **Teatrul descompus**, ni s-a întâmplat să intrăm în stagiunea unor teatre serioase din străinătate. În teatrul elvețian am jucat vreo trei ani. La Marsilia, o săptămână. În film, am lucrat cu Nae Caranfil (**Asfalt Tango** – n.n.). Filmul nu a fost o capodoperă, o spun eu, în primul rând, ca să nu se sperie nimeni, ci un lucru profesional, foarte bine făcut. Drept pentru care a izbutit să stea vreo patru luni pe ecranele pariziene, ceea ce nu-i puțin lucru.

Am auzit că scrieți literatură. E adevărat?

Am debutat în 1977. Cu cartea mea de atunci, care se numea **Șugubina**, am luat Premiul Uniunii Scriitorilor pentru proză scurtă, alături de Marin Preda, care era premiat pentru **Delirul**. Din păcate, fiind preponderent actor în timpul care s-a scurs, mi-a fost foarte greu să scriu.

Și acum?

Mi-e greu în continuare, pentru că viața e foarte dificilă, nu apuc să strâng suficienți bani pentru familie, alerg ca un disperat și nu-mi ajunge timpul.

Mirona Hărăbor

În **Ghetou** de J. Sobol, regia: V.I. Frunză

